

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU34

Ungdomsövervakning

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att införa en ny ungdomspåföljd – ungdomsövervakning – i brottsbalken. Påföljden ska tillämpas i fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är en tillräckligt ingripande straffrättslig reaktion med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet. Rätten ska få bestämma tiden för ungdomsövervakning till lägst sex månader och högst ett år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen gör två tillkännagivanden till regeringen om möjligheter att öka omfattningen av en helghemarrest och om att misskötsamhet i högre grad bör leda till att en ungdomsövervakning undanröjs. I dessa delar finns två reservationer (S, V, MP).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden. I betänkandet finns totalt åtta reservationer (S, M, SD, V, KD, L, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:118 Ungdomsövervakning

Elva yrkanden i fyra följdmotioner

Ett motionsyrkande från allmänna motionstiden 2019/20

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Påföljdssystemet för unga lagöverträdare	6
Ungdomsövervakning	7
Tillämpningsområdet	14
Omfattningen av helghemarrest	15
Åtgärder vid misskötsamhet	17
Socialtjänstens roll vid ungdomsövervakning	20
Sekreter mellan socialtjänst och polis	22
Åtgärder enligt LVU	24
Sociala insatsgrupper	26
Reservationer	30
1. Ungdomsövervakning, punkt 1 (V)	30
2. Tillämpningsområdet, punkt 2 (SD)	32
3. Omfattningen av helghemarrest, punkt 3 (S, V, MP)	33
4. Åtgärder vid misskötsamhet, punkt 4 (S, V, MP)	34
5. Socialtjänstens roll vid ungdomsövervakning, punkt 5 (M, KD, L)	34
6. Sekreter mellan socialtjänst och polis, punkt 6 (M, KD)	35
7. Åtgärder enligt LVU, punkt 7 (M)	36
8. Sociala insatsgrupper, punkt 8 (M, KD)	37
Särskilt yttrande	38
Omfattningen av helghemarrest, punkt 3 (SD)	38
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	39
Propositionen	39
Följdmotionerna	39
Motion från allmänna motionstiden 2019/20	40
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	41

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ungdomsövervakning

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om verkställighet av ungdomsövervakning,
3. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
4. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
5. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) med den ändringen att orden "nuvarande 35 kap. 10 b § ska betecknas 35 kap. 10 c §" i ingressen ska bytas ut mot "nuvarande 35 kap. 10 b § ska betecknas 35 kap. 10 d §",
6. lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:118 punkterna 1–6 och avslår motion

2019/20:3516 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (V)

2. Tillämpningsområdet

Riksdagen avslår motion

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 2 (SD)

3. Omfattningen av helghemarrest

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om möjligheten att öka omfattningen av en helghemarrest och tillkännager detta för riksdagen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:3538 av Johan Hedin (C) yrkande 1 och

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 och

bifaller delvis motion

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 3 (S, V, MP)

4. Åtgärder vid misskötsamhet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att misskötsamhet i högre grad bör leda till att en ungdomsövervakning undanröjs och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:3538 av Johan Hedin (C) yrkande 2 och

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 4 (S, V, MP)

5. Socialtjänstens roll vid ungdomsövervakning

Riksdagen avslår motion

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 5 (M, KD, L)

6. Sekretess mellan socialtjänst och polis

Riksdagen avslår motion

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 6 (M, KD)

7. Åtgärder enligt LVU

Riksdagen avslår motion

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 7 (M)

8. Sociala insatsgrupper

Riksdagen avslår motion

2019/20:2828 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 43.

Reservation 8 (M, KD)

Stockholm den 4 juni 2020

På justitieutskottets vägnar

Andreas Carlson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Carlson (KD), Johan Hedin (C), Joakim Sandell (S), Helena Antoni (M), Karin Enström (M), Hans Wallmark (M), Malin Danielsson (L), Helene Hellmark Knutsson (S), Ida Karkiainen (S), Isak From (S), Olle Thorell (S), Jon Thorbjörnson (V), Angelika Bengtsson (SD), Ebba Hermansson (SD), Fredrik Lindahl (SD), Janine Alm Ericson (MP) och Camilla Brodin (KD).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens proposition 2019/20:118 Ungdomsövervakning. I propositionen föreslår regeringen att det införs en ny påföljd för unga lagöverträdare, ungdomsövervakning.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas även en motion från allmänna motionstiden 2019/20. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Det kan noteras att riksdagen har tillkännagett att regeringen bör se över hur ungdomspåföljden helgavskiljning med fotboja kan utformas och återkomma med ett sådant förslag till riksdagen (bet. 2014/15:JuU9 punkt 5, rskr. 2014/15:102). Riksdagen har även tillkännagett att fler former av påföljder för unga bör införas (bet. 2016/17:JuU21 punkt 13, rskr. 2016/17:224 och bet. 2017/18:JuU18 punkt 21, rskr. 2017/18:175) samt att regeringen snarast bör återkomma med ett lagförslag om nya ungdomspåföljder (bet. 2019/20:JuU30 punkt 17, rskr. 2019/20:177).

Utskottets överväganden

Påföljdssystemet för unga lagöverträdare

Straffmätning för unga

Unga lagöverträdare har sedan länge särbehandlats i straffrättsligt hänseende. Detta gäller särskilt åldersgruppen 15–17 år, men också lagöverträdare i åldern 18–20 år. Särbehandlingen görs både vid straffmätningen och när det gäller val av påföljd. Ett skäl som brukar framhållas för denna ordning är att unga typiskt sett inte anses ha nått sådan mognad och ansvarsförmåga att de bör behandlas som vuxna. De har också ansetts särskilt känsliga för de konsekvenser som straffrättsliga ingripanden kan leda till.

Vid straffmätningen innebär särbehandlingen att om någon har begått ett brott innan han eller hon fyllt 21 år ska dennes ungdom beaktas särskilt i mildrande riktning. Det kallas ibland för ungdomsreduktion. I doktrin och praxis har det utvecklats riktlinjer för hur den bör göras. Straffnedsättningen blir generellt större för den som vid tidpunkten för brottet var väsentligt yngre än 21 år än för den som nästan uppnått denna ålder. I princip blir det fråga om allt större straffnedsättning ju yngre lagöverträdaren är. Även om reduktionen inte bör ske helt schematiskt utan också differentieras utifrån t.ex. straffets längd (se NJA 2000 s. 421) tillämpas ofta – som en allmän utgångspunkt i praxis – kvotdelar av straffvärdet enligt en fallande skala utifrån ålder. Enligt den ordningen reduceras straffvärdet för t.ex. en person som var 15 år till 1/5, en 18-åring till 1/2 och en 20-åring till 3/4 av det värde som gällt för en vuxen lagöverträdare.

I detta sammanhang kan nämnas att Ungdomsreduktionsutredningen i december 2018 överlämnade sitt betänkande Slopåd straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:85) till regeringen. Utredningen föreslår bl.a. att den s.k. ungdomsreduktionen endast ska gälla för den som har begått brott innan han eller hon har fyllt 18 år. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Ungdomspåföljder

Vid påföljdsvalet gäller delvis olika regler för åldersgrupperna 15–17 år respektive 18–20 år. För lagöverträdare som var under 18 år vid tidpunkten för lagföringen bestäms påföljden normalt till någon av de särskilda ungdomspåföljderna (ungdomsvård, ungdomstjänst och sluten ungdomsvård) eller till böter. Fängelse får väljas som påföljd för den som begått brott före 18 års ålder endast om det finns synnerliga skäl. Om domstolen anser att det finns sådana skäl ska påföljden i stället för fängelse bestämmas till sluten ungdomsvård på viss tid, om inte särskilda skäl talar mot det.

Lagöverträdare som fyllt 18 men inte 21 år vid tidpunkten för lagföringen kan dömas till samma slag av påföljder som andra myndiga lagöverträdare.

Det krävs dock särskilda skäl för att döma någon i denna åldersgrupp till fängelse. Under vissa förutsättningar kan det bli aktuellt att döma till någon av de särskilda ungdomspåföljderna.

Ungdomsövervakning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag att införa en ny ungdomspåföljd – ungdomsövervakning – i brottsbalken samt de övriga lagändringar som föreslås. Därmed bifaller riksdagen propositionen samt avslår motionsyrkanden om att ungdomsövervakning ska genomföras som en tidsbegränsad lag och att en utvärdering av lagen ska ske innan den görs permanent.

Jämför reservation 1 (V).

Propositionen

En ny särskild ungdomspåföljd bör införas

I propositionen föreslås att en ny särskild ungdomspåföljd – ungdomsövervakning – ska införas.

Enligt regeringen har påföljdssystemet för unga lagöverträdare under de senaste decennierna genomgått reformer som innebär ökade inslag av förutsebarhet, konsekvens och proportionalitet. I huvudsak fungerar systemet väl på så sätt att en adekvat påföljd kan väljas genom ungdomsvård, ungdomstjänst eller slutna ungdomsvård. I vissa fall saknas dock möjlighet till en lämplig och trovärdig reaktion.

För att åstadkomma en ordning som gör det möjligt för domstolen att vid allvarlig brottslighet och i graverande återfallssituationer välja ett påföljdsalternativ som är lämpligt och trovärdigt både i fråga om innehåll och ingripandegrad bör det således införas en ny påföljd för unga lagöverträdare.

Den nya påföljden bör kunna väljas när ungdomsvård eller ungdomstjänst inte bedöms vara tillräckligt ingripande, samtidigt som det inte finns tillräckliga skäl för slutna ungdomsvård. För att säkerställa att påföljden har en tillräcklig ingripandegrad bör den kunna straffmätas. Den nya påföljden bör vidare bygga på övervakning och kontroll och innebära någon form av uppoffring och frihetsinskränkning som är mer ingripande än ungdomsvård och ungdomstjänst, men utan att den innebär institutionsvård. För att ett nytt påföljdsslag ska kunna verka brottsavhållande och leva upp till barnkonventionens bestämmelser bör innehållet i påföljden också utformas på så sätt att den så långt som möjligt angriper de riskfaktorer som kan antas öka risken för nya brott och understödjer de skyddsfaktorer som kan antas motverka en sådan risk.

Regeringen föreslår att Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten av ungdomsövervakning.

Tillämpningsområdet

Ungdomsövervakning bör i första hand komma i fråga för den som vid lagföringstillfället är under 18 år. Endast om det finns särskilda skäl för det bör påföljden kunna dömas ut för en person som vid lagföringstillfället fyllt 18 men inte 21 år. Motsvarande ordning gäller i dag för ungdomstjänst.

Bedömningen av om en undantagssituation är för handen bör göras på samma sätt och utifrån samma grunder som vid ungdomstjänst. Det innebär bl.a. att det kan finnas skäl att välja ungdomsövervakning som påföljd för en person som vid lagföringstillfället är över 18 år om brottsligheten har skett strax före artonårsdagen.

Ungdomsövervakning bör som utgångspunkt kunna väljas när det är fråga om brottslighet med ett s.k. straffmättningsvärde, i bemärkelsen straffvärde med beaktande av eventuella s.k. billighetsskäl och ungdomsreduktion enligt 29 kap. 7 § brottsbalken, som överstiger sex månader men inte uppgår till mer än ett år. Vidare bör ungdomsövervakning kunna väljas i graverande återfallssituationer. Det kan då vara fråga om brottslighet med ett straffmättningsvärde som något understiger sex månader, men där även den unges tidigare brottslighet ska beaktas vid straffmätningen, vilket kan medföra att varken ungdomsvård eller ungdomstjänst bedöms vara tillräckligt ingripande.

Även brottslighetens art bör kunna ha betydelse för påföljdsvalet, i likhet med vad som gäller för ungdomsvård. Brottslighetens art har emellertid en mer begränsad betydelse vid påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare än när det är fråga om vuxna lagöverträdare (se bl.a. NJA 2005 s. 690 och NJA 1999 s. 561).

Ungdomsövervakningens längd

Den nya påföljden ungdomsövervakning bör kunna straffmätas, vilket innebär att domstolen ska bestämma under hur lång tid påföljden ska pågå. Ju allvarligare brottslighet, desto längre tid ska påföljden fortgå.

Som framgår ovan är ungdomsövervakning avsedd att kunna användas när varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande. För att ungdomsövervakning ska kunna fylla en sådan funktion bör den tid som döms ut lägst kunna bestämmas till sex månader.

När det gäller maximitiden finns det skäl som talar för att den inte bör vara alltför lång. Bakgrunden är dels att det måste vara möjligt att fylla hela verkställigheten med ett meningsfullt innehåll, dels att en alltför lång maximitid också skulle kunna medföra att påföljden blir mycket ingripande och därigenom skulle det kunna skapas en alltför stor överlappning i förhållande till tillämpningsområdet för slutna ungdomsvård. Mot denna

bakgrund föreslår regeringen att ungdomsövervakningens längd bör kunna bestämmas till högst ett år.

Påföljdens utformning

Inom fyra veckor efter en dom på ungdomsövervakning är verkställbar mot den dömda personen ska det göras en utredning om personens förhållanden i syfte att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att han eller hon återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt (verkställighetsplanering). Verkställighetsplaneringen ska mynna ut i en individuellt utformad verkställighetsplan.

Verkställighetsplaneringen ska genomföras av Kriminalvården i samråd med den dömda personen. Om det är möjligt bör samråd även ske med den unges vårdnadshavare. Vidare ska samverkan ske med socialnämnden och vid behov även med andra berörda myndigheter och aktörer.

Verkställighetsplanen ska innehålla föreskrifter om att den dömda ska träffa en koordinator och om inskränkningar i den dömdes rörelsefrihet under verkställigheten. Verkställighetsplanen ska även innehålla en föreskrift om att den dömda ska vara förbjuden att under verkställigheten bruka narkotika och alkohol samt vissa andra medel och hälsofarliga varor.

Verkställighetsplanen får vidare innehålla föreskrifter om

1. boende
2. skolgång eller annan sysselsättning
3. fritid
4. missbruksbehandling
5. annan vård och behandling
6. andra åtgärder som syftar till att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

Kriminalvården ska minst var åttonde vecka följa upp verkställighetsplanen och vid behov ändra denna. Vid uppföljningen ska samverkan ske med socialnämnden och vid behov även med andra berörda myndigheter och aktörer.

Socialnämnden ska utse en särskild handläggare för den dömda personen under verkställigheten. Syftet med att utse en särskild handläggare är i första hand att underlätta samarbetet mellan Kriminalvården och socialtjänsten.

Kriminalvården ska förordna en särskild koordinator för den dömda personen som ska hålla regelbunden kontakt med honom eller henne under verkställigheten. Koordinatorn ska träffa den dömda personen två gånger i veckan och genom kontroll, stöd och hjälp verka för att verkställighetsplanen följs. Om det finns skäl för det, får Kriminalvården besluta att antalet möten ska begränsas respektive utökas. Det får dock inte understiga ett i veckan och inte överstiga tre i veckan.

Under verkställigheten ska den dömda vara förbjuden att vistas utanför bostaden under kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag. Om ett

sådant förbud inte bedöms lämpligt med hänsyn till den dömdes personliga förhållanden eller om en annan inskränkning i rörelsefriheten annars bedöms vara mer ändamålsenlig, får förbudet ersättas med

1. ett förbud att under vissa tider vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område
2. ett förbud att under vissa tider lämna ett särskilt angivet område eller
3. en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig på en särskilt angiven plats.

Inskränkningarna i rörelsefriheten ska i huvudsak vara lika ingripande som ett förbud att lämna bostaden under helgkvällar och helgnätter och får inte vara mer ingripande än ett sådant förbud.

Efter halva verkställighetstiden ska Kriminalvården pröva om inskränkningarna i rörelsefriheten ska minskas. Efter två tredjedelar av verkställighetstiden ska Kriminalvården pröva om inskränkningarna i rörelsefriheten ska upphöra helt. Vid prövningen ska det beaktas om den dömda har medverkat i verkställighetsplaneringen och därefter följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt.

Om den dömda personen efter en sådan förändring inte följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt, får Kriminalvården besluta att inskränkningarna ska utökas eller återupptas. Om det finns skäl för det får Kriminalvården besluta att inskränkningarna på nytt ska minskas eller upphöra helt.

Kontrollen av att inskränkningarna i rörelsefriheten följs ska göras med elektroniska hjälpmedel, om det inte finns särskilda skäl mot det. Kontroll av att den dömda personen inte är påverkad av narkotika, alkohol eller något annat berusningsmedel sker genom att han eller hon är skyldig att lämna t.ex. blod- eller urinprov.

Åtgärder vid misskötsamhet

Om den dömda personen inte inställer sig för att medverka i verkställighetsplaneringen eller inte kommer till möten med koordinatören, ska Polismyndigheten på begäran av Kriminalvården lämna hjälp för att söka efter och hämta honom eller henne till den av Kriminalvården anvisade platsen.

I propositionen anförts att den dömda personens misskötsamhet så långt som möjligt bör hanteras inom ramen för påföljden. Kriminalvården ska således ha möjlighet att reagera på misskötsamhet genom att besluta om att

- utöka antalet möten med koordinatören till tre i veckan
- begära hjälp med polishämtning till mötena med koordinatören
- avstå från att minska de rörelsesinskränkande inslagen, utöka eller återuppta de rörelsesinskränkande inslagen
- begära hjälp från Polismyndigheten för att verkställa föreskrifter om inskränkningar i rörelsefriheter eller
- på annat sätt ändra verkställighetsplanen.

Om den dömda personen i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en dom på ungdomsövervakning, får rätten på talan av åklagare undanröja påföljden och bestämma en ny påföljd för brottet. I stället för att undanröja påföljden får rätten meddela den unge en varning, om det är en tillräcklig åtgärd. Om det bedöms vara en tillräcklig åtgärd får åklagaren, i stället för att väcka talan om undanröjande, besluta att varning ska meddelas den unge. Företrädare för Kriminalvården ska ges tillfälle att närvara vid det personliga mötet med den unge när varningen meddelas.

Om de föreskrivna åtgärderna enligt en verkställighetsplan inte kommer till stånd eller om åtgärderna kommit att i väsentlig grad avvika från vad som föreskrivits i verkställighetsplanen, ska rätten på talan av åklagare ha möjlighet att undanröja påföljden och bestämma en ny påföljd för brottet.

Om det kan antas att det finns förutsättningar för varning eller undanröjande, ska Kriminalvården underrätta Åklagarmyndigheten om detta.

Informationsutbyte och sekretess

Sekretess för utbildningsverksamhet, socialtjänstsekretess eller förundersökningssekretess till skydd för enskild ska inte hindra att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften behövs för att upprätta en verkställighetsplan som gäller en enskild som dömts till ungdomsövervakning och uppgiftslämnandet syftar till att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att den dömda personen återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

Sekretess för utbildningsverksamhet och socialtjänstsekretess ska inte heller hindra att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften gäller något som omfattas av en verkställighetsplan som gäller en enskild som dömts till ungdomsövervakning.

Sekretess inom kriminalvården för uppgift om en enskilds personliga förhållanden ska inte hindra att en uppgift om den som verkställer ungdomsövervakning lämnas av Kriminalvården till en enskild eller till en annan myndighet, om det behövs för att genomföra verkställighetsplanen.

Försöksverksamhet

I promemorian som ligger till grund för detta lagstiftningsärende (Ds 2017:25) övervägdes frågan om huruvida införandet av ungdomsövervakning som ny påföljd bör föregås av en försöksverksamhet. Det skulle möjliggöra att de nya momenten i påföljden prövas och utvärderas innan påföljden införs.

Enligt regeringen kan dock ungdomsövervakning i några fall förväntas medföra att sluten ungdomsvård kan undvikas. Den nya påföljden innebär i dessa fall således att den unge kan dömas till en mindre ingripande påföljd än enligt den hittillsvarande ordningen. I ett större antal fall kommer dock förslaget innebära att en mer ingripande påföljd döms ut än vad som annars hade varit fallet. En försöksverksamhet skulle behöva avgränsas på visst sätt, mest sannolikt geografiskt och till vissa domstolar. Det skulle kunna få till

följd att en ung lagöverträdare som döms vid en domstol som omfattas av försöksverksamheten skulle kunna dömas till en mer ingripande påföljd än någon som gjort sig skyldig till samma brott men som döms vid en annan domstol som inte omfattas av försöksverksamheten. Sett ur det perspektivet, delar regeringen promemorians bedömning att det finns starka principiella skäl mot en försöksverksamhet i detta fall. Mot den bakgrunden och med hänsyn till likabehandlingsprincipen anser regeringen att det inte är lämpligt att ungdomsövervakning föregås av en försöksverksamhet. Däremot kan det, som några remissinstanser påpekar, finnas skäl att utvärdera reformen. Avsikten är att en sådan utvärdering, som bör göras bl.a. utifrån ett barnrättsperspektiv, ska ske när regleringen varit i kraft en tid.

Ikraftträdande

I propositionen föreslås att lagändringarna ska träda ikraft den 1 januari 2021.

Motionen

I kommittémotion 2019/20:3516 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 begär motionärerna att den nya påföljden ungdomsövervakning ska genomföras som en tidsbegränsad lag som ska gälla i tre år från ikraftträdandet samt att lagen ska utvärderas innan den görs permanent.

Tidigare riksdagsbehandling

Som framgår ovan har riksdagen vid flera tillfällen efterfrågat fler former av påföljder för unga.

Vid behandlingen av proposition 2014/15:25 Tydligare reaktioner på ungas brottslighet (bet. 2014/15:JuU9) våren 2015 behandlade och tillstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att införa en ny påföljd för unga – helgavskiljning med fotboja. Riksdagen följde utskottets förslag och gav regeringen till känna att den borde se över hur ungdomspåföljden helgavskiljning med fotboja kan utformas och återkomma med ett sådant förslag till riksdagen (rskr. 2014/15:102).

Motioner om att införa fler påföljder för unga behandlades även våren 2017 (bet. 2016/17:JuU21) av utskottet. Utskottet såg då positivt på att en utredare hade fått i uppdrag att överväga och komplettera de bedömningar och förslag som lämnats av Påföljdsutredningen om påföljdsinslag för unga lagöverträdare, men framhöll också vikten av att arbetet skulle leda fram till konkreta åtgärder. Utskottet föreslog därför ett tillkännagivande till regeringen om att fler olika former av påföljder för unga borde införas. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:224).

Även vid utskottets behandling av motionsyrkanden om nya ungdomspåföljder våren 2018 vidhöll utskottet sin uppfattning att det borde införas fler former av påföljder för unga (bet. 2017/18:JuU18). Utskottet betonade att det därför var viktigt att den beredning som då pågick av förslagen att införa fler

påföljder för unga ledde fram till konkreta åtgärder. Enligt utskottet fanns det därför anledning för riksdagen att åter göra ett tillkännagivande till regeringen om att den bör återkomma till riksdagen med ett förslag som tillgodoser detta. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:175).

Senast utskottet behandlade motioner om ungdomspåföljder var våren 2020 (bet. 2019/20:JuU30 s. 36 f.). Utskottet anförde att det behövs nya former av påföljder för unga, t.ex. bör elektronisk övervakning kunna användas i ökad utsträckning för unga i åldern 15–17 år. Trots att riksdagen vid flera tillfällen hade tillkännagett för regeringen att återkomma med ett förslag till nya ungdomspåföljder, och trots att det fanns ett färdigt förslag som remitterats, hade något lagförslag ännu inte presenterats för riksdagen. Det var därför angeläget att regeringen snarast fullföljde lagstiftningsarbetet och överlämnade ett förslag till riksdagen, och detta tillkännagav riksdagen för regeringen (rskr. 2019/20:177).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har som framkommit vid flera tillfällen efterfrågat en ny påföljd för unga lagöverträdare, och det är därför positivt att regeringen nu föreslår att påföljden ungdomsövervakning införs. Lagförslaget har enligt utskottet fått en ändamålsenlig utformning, och det kan förväntas avhjälpa den brist i dagens påföljdssystem för unga som består i att det i vissa fall saknas ett lämpligt och trovärdigt påföljdsalternativ vad gäller såväl innehåll som ingripandegrad. Utskottet, som nedan mer utförligt kommenterar vissa delar av utformningen av förslaget om ungdomsövervakning, ställer sig därför bakom regeringens förslag.

Det har enligt utskottet inte framkommit något som ger anledning att göra lagen tidsbegränsad. Däremot delar utskottet motionärernas uppfattning om att lagen bör utvärderas när den varit i kraft en tid. Som framgår av propositionen avser regeringen också att göra en sådan utvärdering, bl.a. utifrån ett barnrättsperspektiv. Det saknas därför skäl för utskottet att nu ta initiativ till ett sådant tillkännagivande om utvärdering som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därför motion 2019/20:3516 (V) yrkandena 1 och 2.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet således propositionen i sin helhet. Utskottet föreslår även en mindre redaktionell ändring.

Tillämpningsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att endast omyndiga ska kunna dömas till ungdomsövervakning.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3 anför motionärerna att ungdomsövervakning endast bör kunna dömas ut för de som är omyndiga, dvs. under 18 år.

Propositionen

Som beskrivs ovan har unga lagöverträdare sedan länge särbehandlats i straffrättsligt hänseende. Detta gäller särskilt åldersgruppen 15–17 år, men också lagöverträdare i åldern 18–20 år. Särbehandlingen görs både vid straffmätningen och när det gäller val av påföljd. Ett skäl som brukar framhållas för denna ordning är att unga typiskt sett inte anses ha nått sådan mognad och ansvarsförmåga att de bör behandlas som vuxna. De har också ansetts särskilt känsliga för de konsekvenser som straffrättsliga ingripanden kan leda till.

Enligt propositionen bör ungdomsövervakning i första hand komma i fråga för den som vid lagföringstillfället är under 18 år. Endast om det finns särskilda skäl för det bör påföljden kunna dömas ut för en person som vid lagföringstillfället fyllt 18 men inte 21 år. Motsvarande ordning gäller i dag för ungdomstjänst. Bedömningen av om en undantagssituation är för handen bör enligt regeringen göras på samma sätt och utifrån samma grunder som vid den påföljden. Det innebär bl.a. att det kan finnas skäl att välja ungdomsövervakning som påföljd för en person som vid lagföringstillfället är över 18 år om brottsligheten har skett strax före artonårsdagen.

I detta sammanhang kan även noteras att en särskild utredare i betänkandet Slopad straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:85) lämnat förslag till ändringar när det gäller den straffrättsliga särbehandlingen av lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år. De eventuella konsekvenser som kan bli följden av ett genomförande av de förslag som lämnats i det betänkandet får hanteras i anslutning till det.

Utskottets ställningstagande

Enligt propositionen ska det krävas särskilda skäl för att en person som vid lagföringstillfället fyllt 18 men inte 21 år ska kunna dömas till ungdomsövervakning. Detta motsvarar den ordning som i dag gäller för ungdomstjänst, och bedömningen av om en undantagssituation är för handen

bör enligt regeringen göras på samma sätt och utifrån samma grunder som vid den påföljden. Utskottet gör i denna del ingen annan bedömning än regeringen och avstyrker därmed motion 2019/20:3544 (SD) yrkande 3.

Omfattningen av helghemarrest

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om möjligheten att öka omfattningen av en helghemarrest och tillkännager detta för riksdagen. Därmed bifaller utskottet två motionsyrkanden samt bifaller delvis ett annat motionsyrkande.

Jämför reservation 3 (S, V, MP) och det särskilda yttrandet (SD).

Motionerna

I motion 2019/20:3538 av Johan Hedin (C) yrkande 1 yrkas att helghemarrest även bör kunna omfatta vardagskvällar och nätter samt inte begränsas i antal. Syftet med hemarresten ska i stället anpassas för att bryta ett destruktivt mönster i det enskilda fallet.

I kommittémotion 2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 anføres att en helghemarrest bör kunna kombineras med olika rörelseinskränkande föreskrifter. Regeringen bör därvid skyndsamt utreda hur stor den maximala omfattningen av rörelseinskränkningen ska få vara.

I kommittémotion 2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 anføres att man bör se över möjligheten att besluta om helghemarrest vid andra tider än de som föreslås i propositionen.

Propositionen

Enligt regeringen är ett förbud för den dömda personen att lämna bostaden som utgångspunkt väl avvägt såväl när det gäller ingripandegrad som med hänsyn till barnkonventionens bestämmelser. Det bedöms också vara generellt tillämpligt. Ett sådant förbud innebär en inskränkning i rörelsefriheten, utan att den unge avskärmas från sin hemmiljö. Det kan dessutom kontrolleras på ett tillförlitligt sätt genom elektronisk övervakning.

Förbudet att lämna bostaden bör enligt regeringen gälla under helger, då den dömda personen inte går i skolan. Om förbudet skulle gälla hela helgen finns emellertid en risk för att det skulle kunna ha en skadlig effekt på möjligheterna till en meningsfull fritid och knytande av prosociala kontakter. Kraven på en tillräckligt välfungerande hemmiljö skulle också behöva öka för att ett sådant inslag skulle kunna komma i fråga. Om förbudet i stället endast skulle gälla under helgkvällar och helgnätter skulle det typiskt sett knyta an till sådana tidpunkter då bruk av droger och alkohol är vanligast och då risken för återfall i brott torde vara som störst. Tillräckliga skäl att införa en möjlighet

till förbud vid andra tidpunkter än de nu angivna har enligt regeringen inte framkommit. Förbudet att lämna bostaden föreslås därmed gälla helgkvällar och helgnätter: från fredag kl. 18.00 till lördag kl. 07.00, från lördag kl. 18.00 till söndag kl. 07.00 och från söndag kl. 18.00 till måndag kl. 07.00.

I propositionen anförs vidare att om det inte bedöms lämpligt med helghemarrest så måste Kriminalvården ha möjlighet att föreskriva andra rörelseinskränkande inslag. Dessa inslag ska i möjligaste mån vara anpassade till vad som är lämpligast i det enskilda fallet. Med hänsyn till kraven på proportionalitet och likabehandling bör andra inskränkningar i rörelsefriheten i huvudsak vara lika ingripande som ett förbud att lämna bostaden under helgkvällar och helgnätter, och de får inte vara mer ingripande än ett sådant förbud. Det innebär att regeringen inte anser att det ska vara möjligt att kombinera helghemarrest med en eller flera andra typer av rörelseinskränkningar. Helghemarresten får i stället vid behov ersättas helt av andra rörelseinskränkande inslag.

Det kan vara svårt att göra en bedömning av olika inskränkningars ingripandegrad med någon exakthet. Typiskt sett bör det emellertid anses mindre ingripande att vara förbjuden att vistas på en plats, i jämförelse med att inte få lämna sin bostad. Detsamma gäller ett förbud att inte få lämna en stadsdel eller en kommun respektive en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig på en viss plats. Om det behövs för att uppnå tillräcklig ingripandegrad eller annars bedöms lämpligt bör flera inskränkningar kunna kombineras.

Utskottets ställningstagande

Ungdomsövervakning som påföljd har goda förutsättningar att vara ett bra komplement till befintliga påföljder för unga lagöverträdare. Utskottet anser dock att den föreslagna begränsningen att en helghemarrest endast ska få omfatta kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag inte täcker det behov av övervakning och kontroll som i många fall kan finnas. För en ung person som börjat leva utanför ramarna har veckodagarna sällan någon större betydelse. Om han eller hon har gjort sig skyldig till brott och allmänt befinner sig på glid kan det inledningsvis finnas behov av hemarrest alla kvällar i veckan för att komma bort från ett destruktivt leverne. I takt med att nya rutiner skapas kan hemarresten sedan gradvis trappas ned. Helghemarresten bör därvid alltid anpassas för att bryta det destruktiva mönstret i det enskilda fallet, samtidigt som den totala omfattningen av hemarresten är proportionerlig i förhållande till de brott som den unge personen dömts för.

Det behövs också i övriga fall finnas utrymme för en större flexibilitet när det gäller vilka kvällar och nätter hemarresten ska få omfatta. Det kan t.ex. finnas behov av att meddela mer flexibla förbud som hemarrest på helgdagar och högtider såsom valborgsmässoafton och kvällar och nätter kring midsommar eller andra tidpunkter då risken för bruk av droger och alkohol samt återfall i brott torde vara som störst.

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2019/20:3538 (C) yrkande 1 och 2019/20:3547 (M) yrkande 1 samt tillstyrker delvis motion 2019/20:3544 (SD) yrkande 1.

Åtgärder vid misskötsamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att misskötsamhet i högre grad bör leda till undanröjande av en ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen två motionsyrkanden om ytterligare åtgärder vid misskötsamhet.

Jämför reservation 4 (S, V, MP).

Motionerna

I motion 2019/20:3538 av Johan Hedin (C) yrkande 2 anför att bristande efterlevnad av inskränkningar i rörelsefriheten så gott som alltid bör resultera i en anmälan till åklagaren och ett övervägande av om påföljden ska undanröjas och i stället ersättas med ett omhändertagande enligt LVU eller slutet ungdomsvård. Vidare bör återkommande misskötsamhet, även av mindre allvarligt slag, resultera i att påföljden undanröjs och ersätts med en mer ingripande påföljd.

I kommittémotion 2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 begärs en sänkning av kraven för vilken misskötsamhet som ska leda till ett undanröjande av påföljden. Enligt motionärerna bör visserligen inte ringa fall av överträdelse av verkställighetsplanen föranleda ett undanröjande, men rekvisitet väsentlig måste anses vara för högt ställt. Upprepade moment av överträdelse av föreskrifter även av ringa art bör kunna motivera ett undanröjande av påföljden, om inga godtagbara anledningar till överträdelserna finns.

Propositionen

Åtgärder inom ramen för påföljden

Det finns flera sätt som den unge kan missköta de skyldigheter han eller hon har enligt verkställighetsplanen. Misskötseln kan t.ex. bestå av att den dömda personen inte kommer till mötena med koordinatören eller bryter mot en föreskrift om inskränkningar i rörelsefriheten. Misskötsamheten kan även utgöras av att han eller hon inte går i skolan som bestämt, inte deltar i psykologsamtal eller inte deltar i de fritidsaktiviteter som anges i verkställighetsplanen.

Om den unge inte medverkar på det sätt som föreskrivits i verkställighetsplanen, bör det enligt regeringen föranleda någon form av reaktion. En första åtgärd bör vara att koordinatören intensifierar motivationsarbetet. Kriminalvården bör därför kunna öka antalet möten med koordinatören.

Att den dömda inte medverkar kan bero på att vissa av inslagen inte passar honom eller henne och att det finns andra mer lämpliga insatser. Det bör då vara möjligt att ändra i verkställighetsplanen. Vad gäller de rörelseinskränkande inslagen bör det däremot enligt regeringen finnas betydligt mindre utrymme för ändringar om verkställighetsplanen inte följs. Dessa inslag syftar till att göra påföljden tillräckligt ingripande. Påföljden skulle tappa i trovärdighet om den unge genom att missköta sig kunde tvinga fram ett byte av ett inslag mot något annat som uppfattas som mindre ingripande. I vissa fall bör dock även ett visst frihetsinskränkande inslag kunna ändras, om det visar sig att det inte är lämpligt eller ändamålsenligt. Det kan exempelvis uppstå att hans eller hennes hemförhållanden är sådana att det – om förhållandena hade varit kända inledningsvis – skulle ha lett till bedömningen att ett förbud att lämna bostaden inte vore lämpligt.

Misskötsamhet under verkställigheten bör även kunna utgöra skäl för att avstå från att minska omfattningen av de rörelseinskränkande inslagen. Om inslagen redan har minskats eller upphört, bör Kriminalvården ha möjlighet att besluta om att de ska utökas eller återupptas.

Om de åtgärder som är möjliga att vidta inom ramen för påföljden är uttömda, bör Kriminalvården kunna anmäla misskötsamheten till åklagare.

Varning och undanröjande

Om den dömdes bristande medverkan, även med beaktande av de åtgärder som Kriminalvården kan vidta inom ramen för påföljden vid misskötsamhet, innebär att ungdomsövervakning inte kan genomföras på ett meningsfullt sätt, bör det finnas en möjlighet att undanröja påföljden.

I 32 kap. 4 § brottsbalken finns särskilda bestämmelser om undanröjande av ungdomsvård och ungdomstjänst. I första stycket regleras möjligheterna till undanröjande på grund av den dömdes misskötsamhet. Om den dömda i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en föreskrift vid ungdomsvård om att han eller hon ska följa ett ungdomskontrakt eller enligt en dom på ungdomstjänst, får rätten på talan av åklagare undanröja en annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma en ny påföljd för detta. I stället för att undanröja påföljden får rätten meddela den dömda en varning, om det är en tillräcklig åtgärd.

Regeringen anser att en motsvarande ordning som den som gäller för varning och undanröjande av ungdomsvård och ungdomstjänst bör gälla för ungdomsövervakning. I enlighet med vad som gäller för ungdomsvård och ungdomstjänst bör det således endast vara i de fall den unge i väsentlig grad låter bli att göra vad som åligger honom eller henne, som påföljden bör kunna undanröjas. De unga personer som kan komma att dömas till

ungdomsövervakning torde i många fall befinna sig i en problematisk situation. Ett krav på fullständig efterlevnad av alla delar i verkställighetsplanen skulle riskera att leda till att en stor andel av de utdömda påföljderna när det gäller ungdomsövervakning skulle kunna undanröjas. Det skulle vara otillfredsställande dels med hänsyn till det merarbete och de kostnader en sådan hantering skulle innebära, dels eftersom det i vissa fall inte skulle finnas någon mer lämplig påföljd att döma ut.

Kravet på att underlåtenheten ska vara av väsentlig grad innebär att inte all form av bristande medverkan bör kunna leda till ett undanröjande, utan det bör vara fråga om misskötsamhet av allvarligt slag. Som framkommit ska den som dömts till ungdomsövervakning följa det som anges i verkställighetsplanen i dess helhet. Om den dömde inte följer planen måste det enligt regeringen emellertid kunna ske en viktning av de olika momenten. Om avvikelsen består i att den dömde inte varit i skolan eller inte deltagit i en fritidsaktivitet bör det inte tillmätas samma vikt som om han eller hon har brutit mot en föreskrift om inskränkning i rörelsefriheten.

Om den unge missköter verkställigheten och det blir aktuellt att undanröja ungdomsövervakningen, torde det i en del fall vara aktuellt att döma ut sluten ungdomsvård. I andra fall kan det i stället komma i fråga att döma ut en mycket ingripande ungdomsvård med vårdplan (dvs. LVU-placering). Det kan även, beroende på bl.a. den ursprungliga brottslighetens straffvärde, tidigare brottslighet och den unges personliga förhållanden såsom vårdbehov, finnas förutsättningar att bestämma den nya påföljden till ungdomsvård förenad med en förstärkningspåföljd. Om rätten beslutar om undanröjande ska den, när den nya påföljden bestäms, i likhet med vad som gäller enligt hittillsvarande ordning, ta skälig hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av den undanröjda påföljden.

Utskottets ställningstagande

Institutet ungdomsövervakning bygger på en relativ frihet under ansvar. Syftet med påföljden är att skapa förutsättningar för den enskilde att aktivt ta steg tillbaka till laglydighet samtidigt som samhället utövar kontroll över riskerna med den relativa friheten. Det kan dock enligt utskottet ifrågasättas om de reaktioner som föreskrivs vid misskötsamhet är tillräckligt kraftfulla. Om den unge bryter mot vad som föreskrivs i verkställighetsplanen för ungdomsövervakningen bör det rimligen resultera i en tydlig reaktion från samhällets sida. Enligt utskottet bör t.ex. bristande efterlevnad av inskränkningar i rörelsefriheten i princip alltid resultera i en anmälan till åklagaren och ett övervägande av om påföljden ska undanröjas och i stället ersättas med ett omhändertagande enligt LVU eller sluten ungdomsvård. Ringa fall av överträdelse av verkställighetsplanen bör visserligen inte föranleda ett undanröjande, men för trovärdigheten av påföljden är det viktigt att ribban för undanröjande inte läggs för högt. Utskottet befarar därvid att kravet på att den dömde i väsentlig grad underlåtit vad som åligger honom eller henne för att en

ungdomsövervakning ska undanröjas är alltför högt ställt. Återkommande misskötsamhet, även av mindre allvarligt slag, bör t.ex. alltid resultera i att påföljden undanröjs och ersätts med en mer ingripande påföljd. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2019/20:3538 (C) yrkande 2 och 2019/20:3544 (SD) yrkande 2.

Socialtjänstens roll vid ungdomsövervakning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett förtydligande av socialtjänstens roll vid ungdomsövervakning.

Jämför reservation 5 (M, KD, L).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2 efterfrågas ett förtydligande av socialtjänstens roll inom ramen för påföljden ungdomsövervakning.

Propositionen

Även om det enligt propositionen är Kriminalvården som ska vara huvudman för verkställigheten av ungdomsövervakning kommer även socialtjänsten att spela en viktig roll vid verkställigheten av en ungdomstjänst. Socialtjänsten har lång erfarenhet av att identifiera barn och unga som är i behov av skydd och stöd och att erbjuda det.

Kriminalvården föreslås ha en skyldighet att samverka med socialnämnden vid verkställighetsplaneringen och vid uppföljningen av verkställighetsplanen. Socialtjänstens insatser för att stödja unga kan många gånger vara väsentliga för att förhindra att de utvecklar en kriminell identitet. Socialtjänsten kan också ha kunskap om den unge och hans eller hennes personliga förhållanden som kan ha betydelse för innehållet i verkställighetsplanen. Vidare ligger många av de insatser som verkställighetsplanen kan innefatta under socialtjänstens ansvars- och kompetensområden. Ett nära och välfungerade samarbete mellan Kriminalvården och socialtjänsten under hela verkställighetstiden är därför viktigt.

I propositionen föreslås en skyldighet för socialnämnden att utse en särskild handläggare för den dömde under verkställigheten. Skyldigheten bör gälla för samtliga fall och alltså inte vara begränsad till fall där det föreligger behov av vård och stöd. Syftet med att utse en särskild handläggare är i första hand att underlätta samarbetet mellan Kriminalvården och socialtjänsten. Skyldigheten bör gälla för socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, har ansvaret för den dömde. I detta avseende överensstämmer ordningen med vad som gäller för inhämtade av yttrande från

socialnämnden enligt 11 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL.

Den särskilda handläggaren har en viktig roll såväl vid verkställighetsplaneringen som under den resterande delen av verkställigheten. Vid verkställighetsplaneringen kan handläggaren bidra med uppgifter om den dömdes personliga förhållanden och vilka insatser som gjorts tidigare. Sådan information kan vara av betydelse för utformningen av verkställighetsplanen. Handläggaren bör även redovisa socialtjänstens bedömning av vilka åtgärder och insatser som bör ingå i den individuella verkställighetsplanen utifrån den unges behov av vård. Det kan t.ex. gälla deltagande i behandling eller programverksamhet inriktad på unga lagöverträdare, missbruksvård och familje- och nätverksarbete. De insatser som regleras i verkställighetsplanen kommer många gånger att ligga under socialtjänstens ansvars- och kompetensområden och det är därför av stor vikt att samverka mellan Kriminalvården och socialtjänsten sker vid uppföljning och revidering av verkställighetsplanen, lämpligen genom medverkan av den särskilda handläggaren.

Eftersom samverkansskyldigheten mellan Kriminalvården och socialtjänsten föreslås regleras i lag krävs inte att den unge eller dennes vårdnadshavare samtycker till att socialtjänsten deltar i verkställighetsplaneringen.

Utskottets ställningstagande

Som anføres i propositionen är det viktigt med ett nära och välfungerade samarbete mellan Kriminalvården och socialtjänsten under hela verkställighetstiden. Genom bl.a. skyldigheten för socialtjänsten att utse en särskild handläggare anser utskottet att det skapas goda förutsättningar för ett sådant arbete. Det har enligt utskottet inte framkommit något som ger riksdagen anledning att ställa sig bakom ett tillkännagivande om att ytterligare förtydliga socialtjänstens roll inom ramen för påföljden ungdomsövervakning. Utskottet avstyrker därför motion 2019/20:3547 (M) yrkande 2.

Sekretess mellan socialtjänst och polis

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att undanröja sekretesshinder mellan socialtjänst och polis.

Jämför reservation 6 (M, KD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 begärs att alla sekretesshinder för att information om unga ska kunna delas mellan socialtjänst och polis.

Bakgrund

Den 1 januari 2013 infördes en ny sekretessbrytande bestämmelse i 10 kap. 18 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, som innebar att en uppgift som rör en enskild som inte fyllt 21 år i vissa fall ska kunna lämnas från socialtjänsten till polisen utan hinder av sekretess. En uppgift får lämnas under förutsättning att det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet och uppgiften kan antas bidra till att förhindra detta samt att det med hänsyn till socialtjänstens planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut. Bestämmelsen omfattar inte uppgifter som avser misstankar om att den unge har begått ett visst konkret brott. Sådana uppgifter ska även fortsättningsvis endast få lämnas under tidigare gällande förutsättningar (prop. 2011/12:171, bet. 2012/13:JuU5, rskr. 2012/13:60).

Enligt 10 kap. 20 § OSL hindrar sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden inte att en uppgift som behövs för ett omedelbart polisiärt ingripande lämnas till Polismyndigheten när någon som kan antas vara under 18 år påträffas av personal inom socialtjänsten under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för den unges hälsa eller utveckling, eller om den unge påträffas när han eller hon begår brott.

När det gäller misstankar om begångna brott i övrigt föreskrivs i 10 kap. 23 § OSL att en uppgift som bl.a. är sekretessbelagd hos socialtjänsten endast får lämnas till Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet om misstanken angår

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år
2. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år eller

3. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig sjukdom som avses i 1 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168).

Pågående arbete

Den 10 oktober 2019 beslutade regeringen att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att undersöka förutsättningarna att dela information mellan olika aktörer i arbetet med att förebygga brott och att vid behov lämna förslag till åtgärder. I uppdraget ingår att utvärdera hur den sekretessbrytande bestämmelsen om information om unga som infördes 2013 tillämpas i det lokala förebyggande arbetet och bedöma om eventuella utvecklingsbehov föreligger. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat yrkanden om sekretessen mellan socialtjänst och polis.

Våren 2018 konstaterade utskottet att ett välfungerande samarbete mellan socialtjänsten och polisen är grundläggande för att kunna förhindra ungdomsbrottslighet samt att det var mot denna bakgrund som den nämnda sekretessbrytande bestämmelsen infördes. Enligt utskottet fanns det dock indikationer på att bestämmelser om sekretess fortfarande förhindrar att nödvändig information delas mellan socialtjänsten och polisen. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att regeringen borde se över 2013 års lagändring och vilken effekt den haft. I denna översyn var det också viktigt att undersöka om polisen och kommunerna har tillräcklig kunskap för att tillämpa sekretessreglerna på ett riktigt sätt. Utskottet föreslog att riksdagen skulle tillkännage detta för regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2017/18:JuU18 s. 8 f., rskr. 2017/18:175).

När utskottet våren 2019 behandlade liknande motionsyrkanden om sekretessen mellan socialtjänst och polis konstaterade man att ärendet bereddes inom Regeringskansliet och ansåg att det därför saknades anledning för riksdagen att göra ännu ett tillkännagivande i denna fråga. Motionen avstyrktes (bet 2018/19:JuU15 s. 7 f., rskr. 2018/19:170).

Utskottet behandlade även ett liknande motionsyrkande våren 2020 och vidhöll då uppfattningen att det mot bakgrund av att ärendet alltjämt bereddes inom Regeringskansliet inte fanns anledning för riksdagen att göra något nytt tillkännagivande (bet. 2019/20:JuU30 s. 8 f., rskr. 2019/20:81).

Regeringen har i skrivelse 2019/20:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 uppgett att riksdagens tillkännagivande är slutbehandlat genom det ovan nämnda uppdraget till Brå (s. 60).

Utskottets ställningstagande

Regeringen har, som framgår ovan, gett Brå i uppdrag att undersöka förutsättningarna att dela information mellan olika aktörer i arbetet med att förebygga brott och att vid behov lämna förslag till åtgärder. Utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas och är således inte berett att föreslå några sådana åtgärder som motionärerna efterfrågar. Motion 2019/20:3547 (M) yrkande 3 avstyrks.

Åtgärder enligt LVU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att fler brottsaktiva unga personer ska omhändertas enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Jämför reservation 7 (M).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 begärs åtgärder för att fler brottsaktiva unga ska omhändertas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som alternativ till ungdomsövervakning och andra befintliga ingripanden.

Bakgrund

Av 1 § LVU framgår att lagen är avsedd att komplettera socialtjänstlagen när det gäller insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom upp till 20 år om det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vid beslut enligt lagen ska vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Enligt 6 § LVU får socialnämnden besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver få vård med stöd av LVU och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Enligt 12 § LVU ska det finnas särskilda ungdomshem för vård av unga som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn. Enligt samma bestämmelse ska Statens institutionsstyrelse (Sis) anvisa plats om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett sådant hem.

Av 13 a § LVU framgår att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (HVB-hem) främst genom regelbundna personliga besök, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som har tagit emot barnet eller

den unge i sitt hem eller med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Genom 22 § LVU ges socialnämnden en möjlighet att, oberoende av samtycke, besluta att den som är under 20 år ska hålla regelbunden kontakt med en särskilt kvalificerad kontaktperson eller delta i behandling i öppna former, om det kan antas att den unge till följd av eget destruktivt beteende kommer att behöva vårdas enligt LVU om beteendet fortsätter. Bestämmelsen ger således socialnämnden en möjlighet att med visst tvång, s.k. mellantvång, ingripa innan situationen har blivit så allvarlig att den unge måste omhändertas för vård enligt LVU.

Pågående arbeten

Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade i juni 2015 sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård – förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Syftet med utredningen var att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga samt att bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård. Betänkandet innehåller bl.a. ett förslag till en ny lag om tvångsvård av barn och unga som tydligare utgår från barns och ungas rättigheter. Utredningen har identifierat behov av vissa förändringar i syfte att stärka rättssäkerheten vid beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU. Utredningen föreslår därför att det i beslut om omedelbart omhändertagande ska anges om det grundas på sådana omständigheter som avses i 2 § (miljö) eller 3 § (beteende) i nuvarande LVU eller om beslutet grundas på båda dessa paragrafer. Grunden för beslutet kan nämligen ha betydelse för vilka tvångsåtgärder som får vidtas mot barn och unga under tiden för det omedelbara omhändertagandet. Utredningen föreslår också att det ska tydliggöras i nya LVU vilka befogenheter socialnämnden har under verkställigheten av ett omedelbart omhändertagande. Enligt uppgift från Socialdepartementet bereds betänkandet.

Tidigare riksdagsbehandling

Socialutskottet behandlade bl.a. våren 2019 ett motionsyrkande om att möjliggöra fler omhändertaganden av unga lagöverträdare enligt lagen om vård av unga. Socialutskottet avstyrkte motionen med hänsyn till den pågående beredningen av det ovan nämnda betänkandet (bet. 2018/19:SoU9 s. 81 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av tidiga åtgärder för att bromsa upp unga personers kriminella beteende. Som framgår bereds

betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård – förslag till ny LVU inom Regeringskansliet. Utskottet anser att denna beredning inte bör föregripas och är därför inte berett att vidta några åtgärder med anledning av vad som anförs i motion 2019/20:3547 (M) yrkande 4. Motionen avstyrks.

Sociala insatsgrupper

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om arbetet med sociala insatsgrupper.

Jämför reservation 8 (M, KD).

Motionen

I partimotion 2019/20:2828 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 43 anförs att arbetet med sociala insatsgrupper bör förstärkas och effektiviseras i syfte att så tidigt som möjligt fånga upp ungdomar som riskerar att dras in i kriminalitet.

Bakgrund

Sociala insatsgrupper är en form av myndighetsöverskridande samverkan för att förebygga att unga fastnar i kriminalitet. Inom dessa grupper samarbetar socialtjänsten med Polismyndigheten och andra berörda myndigheter på kommunal nivå för att hjälpa unga som riskerar att bli kriminella. Syftet är att på individnivå göra det möjligt att samordna hjälp och stöd från berörda myndigheter och övriga aktörer under ledning av socialtjänsten. Informationsutbytet mellan aktörerna möjliggörs till stor del genom samtycke från den enskilde (Nationella riktlinjer – Polisens arbete i sociala insatsgrupper, Rikspolisstyrelsen, 2014, s. 4 f.).

I arbetet med sociala insatsgrupper finns inte någon åldersbegränsning, men i det underlag för insatserna som polisen har tagit fram anges bl.a. att arbetsmetoden ska användas för ungdomar och unga vuxna som begår brott. Det är socialtjänsten som avgör vilka unga som ska ingå i en social insatsgrupp utifrån informationen som den själv har om de unga och utifrån information som den får från andra myndigheter och aktörer. Det överlämnas åt de lokala sociala insatsgrupperna att besluta om ungdomar och unga vuxna som definieras som avhoppare kan ingå i arbetet. I riktlinjerna anges vidare att det är viktigt att ha rutiner för att hjälpa och stödja dem som vill lämna en kriminell livsstil. Om det visar sig att detta arbete kan utföras inom ramen för sociala insatsgrupper anses arbetsmetoden som tillämplig (Sociala insatsgrupper – vad är det? Rikspolisstyrelsen, 2014, s. 3 f.).

I september 2014 fick Socialstyrelsen regeringens uppdrag att utvärdera arbetet med sociala insatsgrupper (Ju2014/5328/PO). I en delredovisning i

februari 2016 gör Socialstyrelsen en övergripande analys som visar att socialtjänstens organisering av stöd till ungdomar med en kriminell livsstil varierar. Det finns både kommuner och stadsdelar som i sitt arbete använder någon samarbetsform, som arbetet med sociala insatsgrupper är ett exempel på, och det finns också de som inte gör det. Samtidigt som sociala insatsgrupper betraktas som ett specifikt arbetssätt utförs arbetet också inom ramen för denna samverkansform på olika sätt på lokal nivå. En annan iakttagelse är att målgruppen (ungdomar i åldern 15–20 år) utvidgas till att omfatta ungdomar som är yngre än 15 år.

I sin slutredovisning i oktober 2017 konstaterar Socialstyrelsen att utvärderingen av effekter för individerna visar att samverkan genom sociala insatsgrupper och samverkan på annat sätt inom socialtjänsten ger lika bra resultat för ungdomar sett i det korta perspektivet. Inte minst är det glädjande att misstankarna om fortsatt kriminalitet minskat väsentligt bland ungdomarna i båda grupperna. Ett av de viktigaste resultaten i utvärderingen av effekter för individerna är att arbetssättet i de sociala insatsgrupperna också förefaller leda till mer långvariga och behandlingsinriktade insatser, som i ett längre perspektiv kan innebära bättre utfall för ungdomarna i de sociala insatsgrupperna. Det kan emellertid också konstateras att den korta tiden för utvärdering av resultaten för individerna gör det svårt att uttala sig om effekter på längre sikt. Vidare är det viktigt att notera att såväl utformningen som genomförandet av arbetet med sociala insatsgrupper uppvisar lokala variationer, och därför blir lokala uppföljningar angelägna fortsättningsvis.

Mot bakgrund av resultaten av de båda utvärderingarna gör Socialstyrelsen bedömningen att verksamheten med sociala insatsgrupper behöver fortsätta följas för att man ska kunna undersöka effekter på längre sikt för individer och verksamheter.

Inom ramen för regeringsuppdraget att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2018/00535/FST), uppger Socialstyrelsen att myndigheten avser att komplettera den utvärdering av sociala insatsgrupper som redan genomförts med ytterligare en uppföljning av effekter på längre sikt. Syftet är att kunna visa om samverkansformen medfört långsiktiga förbättringar för de ungdomar som deltagit i sociala insatsgrupper. Därtill planerar Socialstyrelsen att se över om det är möjligt att öka kunskapen om betydelsen av de lokala variationerna när det gäller utformning och genomförande av sociala insatsgrupper. Myndigheten planerar att lämna en redovisning av arbetet 2020. Regeringskansliet uppger i skrivelse 2018/19:75, Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018, att man kommer att följa detta arbete (s. 43).

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller sociala insatsgrupper tillkännagav riksdagen våren 2017 för regeringen att sådana grupper på olika sätt borde användas i ökad omfattning (bet. 2016/17:JuU21, rskr. 2016/17:224). Bland annat framhöll utskottet att

sociala insatsgrupper borde användas i högre utsträckning för att bryta upp kriminella och destruktiva grupper och grupperingar.

När utskottet våren 2018 behandlade liknande motionsyrkanden om sociala insatsgrupper vidhölls denna uppfattning liksom vad som tidigare anförts om att arbetet med sociala insatsgrupper i många fall hade varit framgångsrikt (bet. 2017/18:JuU18 s. 17). Utskottet fann dock mot den bakgrunden, och med hänsyn till det tillkännagivande om en ökad användning av sociala insatsgrupper som riksdagen gjort 2017, inte någon anledning för riksdagen att ta några ytterligare initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:175).

I förra årets betänkande om unga lagöverträdare vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och avstyrkte ett motionsyrkande om sociala insatsgrupper (bet. 2018/19:JuU15). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:170).

När utskottet senast behandlade frågan om sociala insatsgrupper anförde utskottet att man inte hade någon annan uppfattning än tidigare och således ansåg att sådana på olika sätt borde användas i ökad omfattning. Eftersom det tidigare tillkännagivandet inte var redovisat som slutbehandlat saknades det enligt utskottet dock anledning för riksdagen att på nytt göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågade. Utskottet avstyrkte därför motionerna (bet. 2019/20:JuU30 s. 8 f., rskr. 2019/20:81).

Regeringen har i skrivelse 2019/20:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 anført följande när det gäller det tidigare tillkännagivandet om sociala insatsgrupper (s. 42 f.):

Punkt 2 om sociala insatsgrupper m.m.*: Riksdagen har ställt sig bakom det som utskottet anför om ökad användning av sociala insatsgrupper och tillkännagett detta för regeringen (bet. 2016/17:JuU21 s. 7 f.). Riksdagen har därmed bifallit motionerna 2016/17:3234 yrkande 2, 2016/17:3430 yrkandena 9 och 10 samt delvis motion 2016/17:341. Socialstyrelsen har haft i uppdrag att låta utvärdera såväl resultatet för de ungdomar som varit föremål för arbetet i en social insatsgrupp som hur själva samverkansformen fungerar. Uppdraget slutredovisades den 30 september 2017 och bereds fortfarande i Regeringskansliet. Inom ramen för regeringsuppdraget att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2018/00535/FST), uppger Socialstyrelsen att myndigheten avser komplettera den utvärdering av sociala insatsgrupper som redan genomförts med ytterligare en uppföljning av effekter på längre sikt. Syftet är att kunna visa om samverkansformen medfört långsiktiga förbättringar för de ungdomar som deltagit i sociala insatsgrupper. Därtill planerar Socialstyrelsen att se över möjligheten att öka kunskapen om betydelsen av de lokala variationerna vad avser utformning och genomförande av sociala insatsgrupper. Myndigheten planerar att lämna en redovisning av arbetet i början av 2020. Regeringskansliet kommer att följa detta arbete. I regeringens 34-punktsprogram om åtgärder mot gängkriminalitet finns en punkt som bland annat handlar om det fortsatta arbetet med sociala insatsgrupper, punkt nr 30. För närvarande pågår beredning i Regeringskansliet om vilka åtgärder som avses att vidtas på detta område. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och anser således att sociala insatsgrupper på olika sätt borde användas i ökad omfattning, men att eftersom det tidigare tillkännagivandet inte är slutredovisat saknas det dock anledning för riksdagen att på nytt göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar. Motion 2019/20:2828 (M) yrkande 43 avstyrks därmed.

Reservationer

1. Ungdomsövervakning, punkt 1 (V)

av Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken med den ändringen att lagen ska upphöra att gälla den 1 januari 2024,

2. lag om verkställighet av ungdomsövervakning med den ändringen att lagen ska upphöra att gälla den 1 januari 2024,

3. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare med den ändringen att lagen ska upphöra att gälla den 1 januari 2024,

4. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,

5. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) med den ändringen att

- orden "nuvarande 35 kap. 10 b § ska betecknas 35 kap. 10 c §" i ingressen ska bytas ut mot "nuvarande 35 kap. 10 b § ska betecknas 35 kap. 10 d §"

- lagen ska upphöra att gälla den 1 januari 2024,

6. lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande med den ändringen att lagen ska upphöra att gälla den 1 januari 2024,

b) ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att lagen ska utvärderas innan den görs permanent och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:118 punkt 4 och motion 2019/20:3516 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt bifaller delvis proposition 2019/20:118 punkterna 1–3, 5 och 6.

Ställningstagande

Jag kan i huvudsak ställa mig bakom regeringens förslag trots att jag har vissa frågetecken och invändningar.

Förslaget innebär inskränkningar i rörelsefriheten för den som dömts till ungdomsövervakning. Enligt Brå finns det ingen forskning som styrker att husarrest med elektronisk bevakning är en lämplig åtgärd för unga med tung brottsproblematik eller att åtgärden bidrar till att bryta det brottsliga beteendet. Brå utesluter dock inte att effekterna av att dömas till frihetsberövande insatser under en kortare tid innebär ännu större nackdelar. Det finns enligt Brå inga utvärderingar som ställt effekterna av de två alternativen mot varandra. Brå

ställer sig också frågande till om det i alla lägen är ändamålsenligt att döma unga till att vistas i hemmet.

De skäl som Brå nämner i sitt remissvar är mycket tungt vägande skäl för att inte införa den föreslagna påföljden. Samtidigt är jag generellt positiv till frihetsberövande insatser inom frivården i kombination med elektronisk övervakning i stället för fängelse när det gäller dömda vuxna. För den aktuella gruppen, i första hand personer i åldern 15–17 år, är sluten ungdomsvård alternativet om brottet har ett straffvärde som motiverar fängelse. Jämfört med sluten ungdomsvård framstår den föreslagna påföljden ungdomsövervakning som ett bättre alternativ, förutsatt att den unge har en lämplig och stabil boendemiljö. Samtidigt som det finns en poäng med att unga människor inte ska hamna i kriminalvården utan hellre få vård och andra insatser inom socialtjänsten, visar utredningen att det finns behov av ytterligare påföljder när det gäller ungdomsbrottslighet. För att bli dömd till ungdomsövervakning ska det krävas att den unge begått grova brott eller återfallit i brottslighet. Verkställighetsplanen ska förutom inskränkningar i rörelsefriheten och krav på drogfrihet även fyllas med andra åtgärder som syftar till att den unge ska bryta med en kriminell livsstil. Regeringens förslag innebär att om den dömda följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt ska de rörelseinskränkande inslagen kunna trappas ned. Jag vill poängtera att de rörelseinskränkande inslagen måste vara proportionella och att dessa ska trappas ned så snart det är möjligt för att den unge ska kunna anpassa sig till ett liv i frihet på bästa sätt. Vidare är det viktigt att verkställighetsplanens innehåll på riktigt förmår den unge att välja en annan väg än den kriminella.

När det gäller den unges boendemiljö skriver regeringen att lämpligheten är avgörande för om den unge ska kunna bo hemma eller inte. I de fall det finns mer påtagliga brister i hemmiljön på grund av t.ex. missbruk, psykisk sjukdom eller allvarliga relationsproblem mellan familjemedlemmar, kan det enligt regeringen vara olämpligt att förbjuda den dömda att lämna bostaden under delar av helgen. Om det uppdagas mycket allvarliga problem redan under verkställighetsplaneringen kan det även bli aktuellt för socialnämnden att besluta om placering av den unge i ett annat boende med stöd av LVU eller socialtjänstlagen.

Det är enligt min mening extremt viktigt att boendemiljön och familjen bedöms vara funktionell och lämplig för den unge för att ungdomsövervakning ska vara ett realistiskt alternativ till ungdomsvård, sluten ungdomsvård eller ungdomstjänst etc. Det får inte förekomma att familjemedlemmar får ansvaret för att se till att den unge inte bryter mot verkställighetsplanen. Eventuella konflikter och problem inom familjen riskerar då att fördjupas. Som flera remissinstanser påpekar bör det tydligare anges vilka kriterier som gör att verkställighet i hemmiljö i vissa fall anses vara olämplig och hur denna bedömning ska göras. Vidare måste inställningen från den förälder eller de föräldrar som sammanbor med ungdomen beaktas innan den unge personen döms till ungdomsövervakning. Om föräldrarna motsätter sig detta torde förutsättningarna för att åtgärden ska leda till ett lyckat resultat vara

obefintliga. Det finns även en stor risk att framför allt ensamstående föräldrar som redan lever under utsatta förhållanden, t.ex. när det gäller ekonomin, skulle hamna i en ohållbar situation. Om det finns risk för att den unge utövar våld mot någon familjemedlem i hemmet ska påföljden enligt vår mening inte komma i fråga. En riskbedömning måste göras och alla tänkbara aspekter på boendemiljön nogra utredas innan ungdomsövervakning kan bli aktuell som påföljd.

Trots dessa invändningar ställer jag mig som anförts ovan i huvudsak bakom regeringens förslag. Mot bakgrund av de farhågor och frågetecken som jag här har lyft fram anser jag dock att förslaget om ungdomsövervakning bör genomföras som en försöksverksamhet genom en tidsbegränsad lag som ska utvärderas före eventuell permanentning.

Försöksverksamheten bör omfatta hela landet och inte bara utvalda domstolar. Syftet bör vara att ta reda på dels om den nya påföljden är effektiv, dels om myndigheterna förmår göra adekvata bedömningar av de ungas boendemiljö och att andra förutsättningar för ungdomsövervakning är uppfyllda innan vi kan ta ställning till om påföljden bör bli ett permanent inslag. Detta framstår som extra viktigt eftersom relevant forskning på området saknas.

Sammanfattningsvis bör därför den nya påföljden ungdomsövervakning genomföras som en tidsbegränsad lag som ska gälla i tre år från ikraftträdandet för att sedan utvärderas före en eventuell permanentning.

2. Tillämpningsområdet, punkt 2 (SD)

av Angelika Bengtsson (SD), Ebba Hermansson (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

De personer som är myndiga bör anses vara det även när påföljd för brott bestäms. Huvudregeln att ungdomsövervakning endast ska tillämpas för den som vid lagföringstillfället är under 18 år är således naturlig. Regeringen anför dock att om det finns särskilda skäl bör ungdomsövervakning även kunna dömas ut för en person som vid lagföringstillfället fyllt 18 men inte 21 år. I Regeringskansliet bereds nu, såsom regeringen anför, SOU 2018:85 Slopap straffrabatt för unga myndiga. I likhet med de tillkännagivanden som ligger

till grund för det ärendet bör även huvudregeln när det gäller myndiga lagöverträdare tillämpas i detta ärende. Ungdomsövervakning bör således endast kunna dömas ut för de som är omyndiga.

3. Omfattningen av helghemarrest, punkt 3 (S, V, MP)

av Joakim Sandell (S), Helene Hellmark Knutsson (S), Ida Karkiainen (S), Isak From (S), Olle Thorell (S), Jon Thorbjörnson (V) och Janine Alm Ericson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3538 av Johan Hedin (C) yrkande 1,

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 och

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Den nya påföljden ungdomsövervakning ska tillämpas i fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst utgör en tillräckligt ingripande straffrättslig reaktion med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet. Det innebär att målgruppen är unga människor som begått förhållandevis grova brott.

I propositionen föreslås att ett förbud att lämna bostaden bör gälla helgkvällar och helgnätter, vilket typiskt sett är sådana tidpunkter då bruk av droger och alkohol är vanligast och då risken för återfall i brott torde vara som störst. Enligt regeringen har det inte framkommit tillräckliga skäl att införa en möjlighet till förbud vid andra tidpunkter än de nu angivna. Vi gör i denna del ingen annan bedömning.

Enligt regeringen bör, med hänsyn till kraven på proportionalitet och likabehandling, andra inskränkningar i rörelsefriheten i huvudsak vara lika ingripande som ett förbud att lämna bostaden under helgkvällar och helgnätter, och de får aldrig vara mer ingripande än ett sådant förbud. Vi delar denna bedömning och är därför inte berett att ställa sig bakom förslag som gör det möjligt att besluta om ytterligare inskränkningar av rörelsefriheten.

En utökad möjlighet till helghemarrest, utöver vad som föreslås i propositionen, skulle också ställa ytterligare krav på den unges boendemiljö och även vara mer ingripande för föräldrar och andra familjemedlemmar. Ett tillkännagivande om utökad helghemarrest riskerar därmed att bli kontraproduktivt eftersom den nya påföljden då kanske inte kommer att kunna tillämpas i lika hög grad, i alla fall inte på den målgrupp av grovt kriminella unga som varit avsikten.

4. Åtgärder vid misskötsamhet, punkt 4 (S, V, MP)

av Joakim Sandell (S), Helene Hellmark Knutsson (S), Ida Karkiainen (S), Isak From (S), Olle Thorell (S), Jon Thorbjörnson (V) och Janine Alm Ericson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3538 av Johan Hedin (C) yrkande 2 och

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att de föreslagna reglerna om vilka åtgärder som bör vidtas vid misskötsamhet har fått en ändamålsenlig utformning i propositionen. Vi är därför inte beredda att ställa sig bakom de förslag på tillkännagivanden om krav på skärpta åtgärder vid misskötsamhet som motionärerna efterfrågar.

5. Socialtjänstens roll vid ungdomsövervakning, punkt 5 (M, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Helena Antoni (M), Karin Enström (M), Hans Wallmark (M), Malin Danielsson (L) och Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

En viktig förutsättning för att ungdomsövervakning ska vara en effektiv påföljd är att verkställighetsplaner tas fram utifrån individuella förutsättningar. Här kommer socialtjänsten att spela en viktig roll. Socialtjänsten har viktig kunskap om den unge och hans eller hennes personliga förhållanden som kommer ha betydelse för innehållet i verkställighetsplanen. Det kan exempelvis vara så att socialtjänsten avråder från att den dömde ska vara kvar i sin boendemiljö. Vidare ligger många av de insatser som verkställighetsplanen kan innefatta under socialtjänstens ansvars- och

kompetensområden. Vi anser, i likhet med flera remissinstanser, att det är viktigt att socialtjänstens roll inom ramen för påföljden ungdomsövervakning är tydlig, men att socialtjänstens roll också behöver breddas. Socialtjänstens brottsförebyggande verksamhet bör prioriteras. För att kommunerna ska göra det till en integrerad och naturlig del av verksamheten bör socialtjänstens brottsförebyggande uppdrag förtydligas i socialtjänstlagen.

6. Sekretess mellan socialtjänst och polis, punkt 6 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Helena Antoni (M), Karin Enström (M), Hans Wallmark (M) och Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Det är positivt att regeringen nu föreslår vissa sekretessbrytande bestämmelser för personer som döms till ungdomsövervakning. De föreslagna bestämmelserna är dock inte tillräckliga. Vi anser att sekretesslagstiftningen behöver ändras ytterligare så att de sekretessbrytande bestämmelserna även omfattar Polismyndigheten samt inte bara omfattar de unga lagöverträdare som dömts till ungdomsövervakning utan också ungdomar som bedöms vara på väg in i kriminalitet.

Genom en ändring i lagstiftningen 2013 skapades bättre förutsättningar för socialtjänsten att lämna uppgifter till polisen som rör en person under 21 år. Polisen vittnar dock alltjämt om hur sekretessreglerna begränsar dem i arbetet för att förhindra brott. För att kunna förhindra ungdomsbrottslighet är det nödvändigt att det finns ett fungerande samarbete mellan socialtjänsten och Polismyndigheten. För detta krävs att socialtjänst och polis kan dela nödvändig information med varandra. Sekretesslagstiftningen bör därför ändras så att huvudregeln är att all relevant information ska kunna delas med polisen när syftet är att förebygga eller utreda ungdomsbrottslighet.

7. Åtgärder enligt LVU, punkt 7 (M)

av Helena Antoni (M), Karin Enström (M) och Hans Wallmark (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Utöver möjligheten att utdöma påföljden ungdomsövervakning behövs fler åtgärder för att motverka ungdomsbrottsligheten.

Unga personer som grips för mycket grova brott kan i dag vara tillbaka på gatan redan samma dag – trots att risken för återfall i brottslighet är uppenbar. Det skapar otrygghet och skadar människors tillit till rättssamhället. Vi anser därför att unga lagöverträdare i större omfattning ska omhändertas enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Den nya påföljden ungdomsövervakning tar sikte på fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens karaktär och den unges tidigare brottslighet. Det är dock viktigt att kunna vidta insatser på ett tidigare stadium för att bromsa upp den unges kriminella beteende, t.ex. genom omhändertagande enligt LVU. Detta bör inte minst användas när det gäller unga personer som misstänks för allvarliga brott, t.ex. rån.

Ett omhändertagande enligt LVU är inte lika ingripande som häktning, och därför bör det alltid väljas i fall där den unge inte behöver ha särskilda restriktioner för att exempelvis avhållas från att störa en pågående brottsutredning. Ett omhändertagande enligt LVU bör också kunna anpassas på ett mer ändamålsenligt sätt än vad som är möjligt i dag. Exempelvis bör det skapas nya möjligheter att med stöd av LVU förordna om utgångsförbud under kvällar och helger eller att röra sig på vissa platser och att det ska kunna kombineras med övervakning med fotboja. För att åstadkomma fler omhändertaganden enligt LVU behöver lagen ses över.

Dessutom bör staten ta en större del av ansvaret för lagens tillämpning, som i dag vilar på kommunerna.

8. Sociala insatsgrupper, punkt 8 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Helena Antoni (M), Karin Enström (M), Hans Wallmark (M) och Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2828 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 43.

Ställningstagande

En viktig brottsförebyggande insats är att tidigt fånga upp ungdomar som befinner sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet.

Socialstyrelsen bedömer att sociala insatsgrupper haft effekt i den bemärkelse att individer som känner sig svikna av samhället har fångats upp och erbjudits stöd. Man bedömer också att arbetet haft positiva bieffekter genom att andra lokala verksamheter har startats upp och att stuprör mellan olika samhällsaktörer har kunnat identifieras. Det är ett arbete som måste tillvaratas. Det finns däremot anledning att se över och förbättra arbetet med sociala insatsgrupper. Det övergripande syftet måste vara att så tidigt som möjligt fånga upp de ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet. De flesta som har deltagit i sociala insatsgrupper har redan varit kända hos socialtjänsten. Arbetet med att identifiera de unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil eller vill lämna ett kriminellt nätverk uppges ha bedrivits i begränsad omfattning. De sociala insatsgrupperna måste därför prioritera detta arbete i större uträkning för att i ett tidigt skede identifiera ungdomar som riskerar att dras in i fel umgängen. De sociala insatsgrupperna bör även göras smalare och riktas främst mot ungdomar i tonåren för att så tidigt som möjligt förebygga att fler unga dras in i kriminalitet. Det råder även bristande kartläggning och uppföljning av arbetet i de sociala insatsgrupperna. Socialstyrelsen bör därför få ett löpande uppdrag att följa upp arbetet med denna arbetsform runt om i Sverige.

Särskilt yttrande

Omfattningen av helghemarrest, punkt 3 (SD)

Angelika Bengtsson (SD), Ebba Hermansson (SD) och Fredrik Lindahl (SD) anför:

Vi anser att utgångspunkten i propositionen att inskränkningarna i rörelsefrihet bör utformas på ett sådant sätt att de är ägnade att förebygga den dömdes återfall i brott är essentiell. Det är därför anmärkningsvärt att regeringen inte anser att helghemarrest ska vara möjligt att kombinera med en eller flera andra typer av rörelseinskränkningar. Regeringens ståndpunkt i denna fråga får anses stå i strid med de utgångspunkter för utformningen av inskränkningarna som redogörs för. Syftet med inskränkningarna är att förebygga återfall på individnivå. För att uppnå detta bör enligt regeringen utformningen i möjligaste mån anpassas till vad som är lämpligast i det enskilda fallet. Med hänvisning till behovet av likformighet och rättssäkerhet anføres att det bör finnas ”en typ av inskränkning som kan vara generell tillämpbar, och som kan utgöra såväl en måttstock som en övre gräns för hur ingripande rörelseinskränkningen kan vara”. Vi delar denna synpunkt, men anser till skillnad från regeringen att detta inte motiverar ställningstagandet att helghemarrest inte kan kombineras med en eller flera andra inskränkningar av rörelsefriheten. Det kan finnas t.ex. ett behov av att under vissa helgdagar, såsom valborg, där riskmiljöer förekommer meddela föreskrifter i övrigt. Vi delar således den uppfattning som förs fram i motion 2019/20:3544 (SD) yrkande 1 om att man bör utreda frågan om att en helghemarrest ska kunna kombineras med olika rörelseinskränkande föreskrifter. Mot bakgrund av det tillkännagivande om möjligheterna att öka omfattningen av en helghemarrest som utskottet föreslår i detta betänkande, och som vi tycker är ett steg i rätt riktning, avstår vi dock från att reservera oss till förmån för motionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:118 Ungdomsövervakning:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om verkställighet av ungdomsövervakning.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Följdmotionerna

2019/20:3516 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

1. Riksdagen beslutar att den nya påföljden ungdomsövervakning ska genomföras som en tidsbegränsad lag som ska gälla i tre år från ikraftträdandet.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen ska utvärderas innan den görs permanent och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3538 av Johan Hedin (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemarrest och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsekvenserna vid misskötsel av verkställighetsplanen för ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kombination av inskränkningar i rörelsefriheten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder på grund av misskötsamhet och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomsövervakning endast bör kunna dömas ut för omyndiga gärningspersoner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att besluta om helghemarrest vid andra tider än de föreslagna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga socialtjänstens roll inom ramen för påföljden ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanröja alla sekretesshinder för att information om unga ska kunna delas mellan polis och socialtjänst och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler brottsaktiva unga ska omhändertas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som alternativ till ungdomsövervakning och andra befintliga ingripanden och tillkännager detta för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:2828 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och effektivisera arbetet med sociala insatsgrupper i syfte att så tidigt som möjligt fånga upp ungdomar som riskerar att dras in i kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 26 kap. 25 §, 32 kap. 4 §, 34 kap. 1, 3 och 6 §§ och 38 kap. 1 och 3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 32 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.25 §¹

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst eller sluten ungdomsvård, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, *ungdomsövervakning* eller sluten ungdomsvård, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

32 kap.

3 a §

Den som är under tjuogoett år och som begått brott får dömas till ungdomsövervakning om varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande påföljder med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet. Den som är över arton år får dömas till ungdomsövervakning endast om det finns särskilda skäl för det.

Rätten får bestämma tiden för ungdomsövervakning till lägst sex månader och högst ett år.

¹ Senaste lydelse 2018:1253.

Den som döms till ungdomsövervakning ska medverka i verkställighetsplanering och följa det som anges i verkställighetsplanen.

Bestämmelser om verkställighet finns i lagen (2020:000) om verkställighet av ungdomsövervakning.

4 §²

Om den dömde i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en föreskrift vid ungdomsvård om att han eller hon ska följa ett ungdomskontrakt eller enligt en dom på ungdomstjänst, får rätten på talan av åklagare undanröja en annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma en ny påföljd för detta. I stället för att undanröja påföljden får dock rätten meddela den dömde en varning, om det är en tillräcklig åtgärd.

Om, av annat skäl än som anges i första stycket, den planerade vården eller de planerade åtgärderna enligt ett ungdomskontrakt eller en vårdplan inte kommer till stånd eller vården eller åtgärderna kommit att i väsentlig grad avvika från vad som planerats i kontraktet eller vårdplanen, får rätten på talan av åklagare undanröja en annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma en ny påföljd för detta. Detsamma gäller om, av annat skäl än som anges i första stycket, en dom på ungdomstjänst inte till väsentlig del kan fullgöras inom skäligen tid.

Om den dömde i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en föreskrift vid ungdomsvård om att han eller hon ska följa ett ungdomskontrakt eller enligt en dom på ungdomstjänst *eller ungdomsövervakning*, får rätten på talan av åklagare undanröja en annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma en ny påföljd för detta. I stället för att undanröja påföljden får dock rätten meddela den dömde en varning, om det är en tillräcklig åtgärd.

Om, av annat skäl än som anges i första stycket, den planerade vården eller de planerade åtgärderna enligt ett ungdomskontrakt eller en vårdplan inte kommer till stånd eller vården eller åtgärderna kommit att i väsentlig grad avvika från vad som planerats i kontraktet eller vårdplanen, får rätten på talan av åklagare undanröja en annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma en ny påföljd för detta. Detsamma gäller om, av annat skäl än som anges i första stycket, en dom på ungdomstjänst inte till väsentlig del kan fullgöras inom skäligen tid *eller, beträffande ungdomsövervakning, de föreskrivna åtgärderna enligt en verkställighetsplan inte kommer till stånd eller åtgärderna kommit att i*

² Senaste lydelse 2016:491.

väsentlig grad avvika från vad som föreskrivits i verkställighetsplanen.

Om mer än en påföljd undanröjs får rätten bestämma en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Om rätten beslutar om undanröjande enligt första eller andra stycket ska den, när den nya påföljden bestäms, ta skälig hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av den undanröjda påföljden eller de undanröjda påföljderna och till böter som har dömts ut enligt 3 § första stycket 2.

34 kap.

1 §³

Om den som har dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, *sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst* har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömde begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

I stället för att bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten får rätten, i de fall som avses i 3 och 4 §§, besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den brottsligheten, eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Undergår den dömde fängelse på livstid får rätten endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

3 §⁴

Rätten får besluta att en tidigare utdömd påföljd ska avse också tillkommande brottslighet. Ett sådant beslut får meddelas endast om det är fråga om nyupptäckt brottslighet som i jämförelse med den brottslighet som omfattas av den tidigare domen med hänsyn till påföljden är utan nämnvärd betydelse.

Är den tidigare påföljden *sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst*, får rätten, om det finns särskilda skäl för det, även i andra fall besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

Är den tidigare påföljden *ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller sluten ungdomsvård*, får rätten, om det finns särskilda skäl för det, även i andra fall besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

³ Senaste lydelse 2016:491.

⁴ Senaste lydelse 2016:491.

6 §⁵

Om rätten med tillämpning av 3 § genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, *sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst* som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller slutet ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller slutet ungdomsvård ska verkställas, att den dömde begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämva vad den dömde ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

38 kap.1 §⁶

Den som har dömts till villkorlig dom får före överklagandetidens utgång lämna förklaring, att han är nöjd med domen när det gäller den utdömda påföljden. En sådan förklaring *skall* avse även böter, som *äddömts* med stöd av 27 kap. 2 §. Förklaringen avges i den ordning regeringen föreskriver.

En förklaring som lämnats i föreskriven ordning får inte tas tillbaka. *Har* den dömde överklagat domen, *skall* hans talan när det gäller påföljden för brottet anses återkallad genom förklaringen.

Om rätten med tillämpning av 3 § genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, *ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutet ungdomsvård* som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller slutet ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Den som har dömts till villkorlig dom får före överklagandetidens utgång lämna *en* förklaring *om* att han *eller hon* är nöjd med domen när det gäller den utdömda påföljden. En sådan förklaring *ska* avse även böter, som *dömts ut* med stöd av 27 kap. 2 §. Förklaringen avges i den ordning regeringen föreskriver.

En förklaring som lämnats i föreskriven ordning får inte tas tillbaka. *Om* den dömde *har* överklagat domen, *ska* hans *eller hennes* talan när det gäller påföljden för brottet anses

⁵ Senaste lydelse 2018:1253.

⁶ Senaste lydelse 1998:604.

Angående nöjdförklaring i fråga om dom på fängelse och dom på sluten ungdomsvård är särskilt stadgat.

återkallad genom förklaringen.

Det finns särskilda bestämmelser om nöjdförklaring i fråga om dom på fängelse, dom på ungdomsövervakning och dom på sluten ungdomsvård.

3 §⁷

Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 2 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket eller 6 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där villkorlig dom meddelats. Fråga om åtgärd enligt 32 kap. 4 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där ungdomsvård eller ungdomstjänst dömts ut.

Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 2 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket eller 6 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där villkorlig dom meddelats. Fråga om åtgärd enligt 32 kap. 4 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning dömts ut.

Talan enligt 28 kap. 8 § väcks vid den tingsrätt, inom vars område den övervakningsnämnd som har gjort framställning i ärendet är verksam, eller vid den rätt som först avgjort det mål där skyddstillsyn dömts ut.

Mål som avses i denna paragraf får också tas upp av den rätt, där brottmål mot den dömde är väckt eller där mål om åtgärd mot den dömde enligt 32 kap. 4 § redan tagits upp, eller av rätten i den ort där den dömde mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

⁷ Senaste lydelse 2016:491.

2 Förslag till lag om verkställighet av ungdomsövervakning

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om verkställighet av ungdomsövervakning enligt 32 kap. 3 a § brottsbalken.

2 § Kriminalvården ansvarar för verkställigheten av ungdomsövervakning.

Inledande av verkställighet

3 § Ungdomsövervakning får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser ungdomsövervakning har fått laga kraft mot den dömd.

Verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt efter det att domen eller beslutet i den del som avser påföljden är verkställbar mot den dömd.

4 § En dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser ungdomsövervakning (nöjdförklaring).

En nöjdförklaring får lämnas inför den domstol som har meddelat domen eller beslutet eller inför Kriminalvården. En nöjdförklaring får inte tas emot utan att både den som tar emot förklaringen och den dömd har tillgång till domen, beslutet eller rättens bevis om utgången i målet som rör den dömd (domsbevis). Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömd.

När en nöjdförklaring lämnas ska ett vittne närvara. En nöjdförklaring ska dokumenteras.

En nöjdförklaring får inte tas tillbaka. En nöjdförklaring innebär att domen eller beslutet i den del som avser ungdomsövervakning får laga kraft mot den dömd.

Beräkning av verkställighetstid

5 § Kriminalvården ska fastställa dagen för verkställighetens slut. Tiden för ungdomsövervakning ska räknas från och med den dag domen eller beslutet i den del som avser ungdomsövervakning har fått laga kraft mot den dömd. Tiden ska beräknas i dagar. Ungdomsövervakning i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundra sextiofem dagar.

Verkställighetens mål och utformning

6 § Verkställigheten ska så långt som möjligt utformas på ett sätt som är ägnat att förebygga att den dömd återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt. En tvångsåtgärd enligt denna lag får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

7 § Kriminalvården ska upprätta en individuellt utformad verkställighetsplan för den dömda enligt vad som följer av 10–16 §§.

8 § Kriminalvården ska förordna en särskild koordinator för den dömda. Koordinatören ska hålla regelbunden kontakt med den dömda och träffa honom eller henne under verkställigheten samt genom kontroll, stöd och hjälp verka för att verkställighetsplanen följs.

9 § Socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ansvar för den dömda ska utse en särskild handläggare för honom eller henne under verkställigheten.

Verkställighetsplanering

10 § I inledningen av verkställigheten ska det göras en utredning om den dömdes förhållanden, i syfte att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att han eller hon återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt (verkställighetsplanering). Verkställighetsplaneringen ska mynna ut i en verkställighetsplan.

11 § Verkställighetsplaneringen ska genomföras av Kriminalvården i samråd med den dömda. Om det är möjligt, ska samråd ske med hans eller hennes vårdnadshavare. I de fall det bedöms lämpligt får samråd även ske med andra personer.

12 § Vid verkställighetsplaneringen ska samverkan ske med socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ansvar för den dömda och vid behov även med andra berörda myndigheter och aktörer.

13 § Verkställighetsplanen ska vara upprättad senast fyra veckor efter det att domen eller beslutet i den del som avser ungdomsövervakning är verkställbar mot den dömda.

Verkställighetsplanens innehåll

14 § Verkställighetsplanen ska innehålla föreskrifter om att den dömda ska träffa koordinatören i enlighet med vad som anges i 17 § och om inskränkningar i den dömdes rörelsefrihet i enlighet med vad som anges i 18–21 §§.

Verkställighetsplanen ska även innehålla en föreskrift om att den dömda ska vara förbjuden att under verkställigheten bruka narkotika, alkohol, något annat berusningsmedel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

15 § Verkställighetsplanen får innehålla föreskrifter om

1. boende,
2. skolgång eller annan sysselsättning,
3. fritid,

4. missbruksbehandling,
5. annan vård och behandling, och
6. andra åtgärder som syftar till att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

16 § Kriminalvården ska följa upp verkställighetsplanen under verkställigheten. Uppföljningen ska ske minst var åttonde vecka. Vid behov ska verkställighetsplanen ändras.

Vid uppföljningen ska samverkan ske med socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ansvar för den dömda och vid behov även med andra berörda myndigheter och aktörer.

Möten med koordinatör

17 § Den dömda ska träffa koordinatör två gånger i veckan under verkställigheten, om inte annat följer av andra eller tredje stycket. Tid och plats för mötena ska bestämmas av koordinatör, efter samråd med den dömda.

Om innehållet i verkställighetsplanen motiverar det, får Kriminalvården besluta att antalet möten ska begränsas till ett i veckan. Detsamma gäller om den dömda är föremål för vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Om den dömda inte följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt, får Kriminalvården besluta att antalet möten ska utökas, dock inte till fler än tre i veckan.

Inskränkningar i rörelsefriheten

18 § Under verkställigheten ska den dömda vara förbjuden att vistas utanför bostaden under kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag, från klockan arton på kvällen till klockan sju på morgonen.

Om ett förbud enligt första stycket inte bedöms lämpligt med hänsyn till den dömdes personliga förhållanden eller om en annan inskränkning i rörelsefriheten annars bedöms vara mer ändamålsenlig, får förbudet ersättas med

1. ett förbud att under vissa tider vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område,
2. ett förbud att under vissa tider lämna ett särskilt angivet område, eller
3. en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig på en särskilt angiven plats.

Inskränkningarna i rörelsefriheten enligt andra stycket ska i huvudsak vara lika ingripande som ett förbud enligt första stycket och får inte vara mer ingripande än ett sådant förbud. Om det behövs för att inskränkningarna ska vara tillräckligt ingripande eller om det annars bedöms lämpligt, får flera inskränkningar som anges i andra stycket kombineras.

19 § Kontrollen av att inskränkningarna i rörelsefriheten enligt 18 § följs ska göras med elektroniska hjälpmedel, om det inte finns särskilda skäl mot det.

20 § Efter halva verkställighetstiden ska Kriminalvården pröva om inskränkningarna i rörelsefriheten ska minskas. Efter två tredjedelar av verkställighetstiden ska Kriminalvården pröva om inskränkningarna i rörelsefriheten ska upphöra helt. Vid prövningen ska det beaktas om den dömden har medverkat i verkställighetsplaneringen och därefter följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt.

21 § Om den dömden, efter det att inskränkningarna i rörelsefriheten har minskats eller upphört, inte följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt, får Kriminalvården besluta att inskränkningarna ska utökas eller återupptas.

Om det finns skäl för det får Kriminalvården besluta att inskränkningarna på nytt ska minskas eller upphöra helt.

Kontroll av drog- och alkoholförbud

22 § Den dömden är, om inte annat motiveras av medicinska eller liknande skäl, under verkställigheten skyldig att på begäran lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av narkotika, alkohol, något annat berusningsmedel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Urinprov får inte tas eller bevittnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

Handräckning av Polismyndigheten

23 § Om den dömden inte inställer sig för att medverka i verkställighetsplaneringen eller inte kommer till möten med koordinators, ska Polismyndigheten på begäran av Kriminalvården lämna hjälp för att söka efter och hämta honom eller henne till den av Kriminalvården anvisade platsen.

Om den dömden ska hämtas får han eller hon inte omhändertas tidigare än vad som är nödvändigt för att han eller hon ska kunna inställas omedelbart till mötet.

Om ett hämtningsförsök tidigare har misslyckats, eller det annars på grund av vad som är känt om den som ska hämtas finns särskild anledning till det, får Kriminalvården eller Polismyndigheten besluta att han eller hon får omhändertas tidigare än vad som följer av andra stycket. Omhändertagandet får i sådant fall äga rum högst sex timmar eller, efter beslut av Kriminalvården, högst arton timmar före mötet.

Den som har omhändertagits enligt tredje stycket är skyldig att i avvaktan på inställelsen stanna kvar på den plats som bestäms av Polismyndigheten.

24 § Om den dömden bryter mot en föreskrift om inskränkningar i rörelsefriheten, ska Polismyndigheten på begäran av Kriminalvården lämna hjälp för att verkställa föreskriften genom att tillfälligt omhänderta honom eller henne.

Om den dömden bryter mot en föreskrift om inskränkningar i rörelsefriheten och påträffas av en polisman, får polismannen tillfälligt omhändertaga honom eller henne.

I de fall ett omhändertagande görs enligt första eller andra stycket ska den dömden, om han eller hon är under arton år, skyndsamt överlämnas till sina föräldrar eller annan vårdnadshavare. Om det inte är möjligt, ska den dömden överlämnas till socialnämnden. Om den dömden är över arton år, ska han eller hon skyndsamt lämnas i bostaden eller på lämplig plats som möjliggör att han eller hon kan ta sig till bostaden. Om föreskriften avser en skyldighet att uppehålla sig på en särskilt angiven plats, ska polismannen i stället föra honom eller henne till den platsen.

25 § En begäran om sådan hjälp som avses i 23 och 24 §§ får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Underrättelse till åklagare

26 § Om det kan antas att det finns förutsättningar för en åtgärd enligt 30 b § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 32 kap. 4 § brottsbalken, ska Kriminalvården underrätta Åklagarmyndigheten om detta.

Bemyndigande

27 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring och beräkning av verkställighetstid.

Övriga bestämmelser

28 § Beslut enligt denna lag fattas av Kriminalvården, om inte annat följer av 23 § tredje stycket. Besluten gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

29 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets det frivårdskontor finns där den dömden är inskriven.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 30 b § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 b §¹

Om någon som dömts till ungdomsvård *eller till* ungdomstjänst i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en föreskrift vid ungdomsvård om att följa ett ungdomskontrakt eller enligt en dom på ungdomstjänst, får åklagaren i stället för att väcka talan enligt 32 kap. 4 § brottsbalken besluta att varning *skall* meddelas den unge, om detta bedöms vara en tillräcklig åtgärd.

Varning *skall* så snart det kan ske meddelas den unge vid ett personligt *sammanträffande*. Den unges vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge *skall* kallas till *sammanträffandet*, om det inte möter hinder eller annars finns särskilda skäl mot det. Även företrädare för socialtjänsten bör ges tillfälle att närvara. Kan ett personligt *sammanträffande* inte komma till stånd, *skall* den unge underrättas skriftligen om beslutet.

Vid *sammanträffandet* *skall* åklagaren särskilt förklara innebörden av beslutet och klargöra vad följderna kan bli vid fortsatt

Om någon som dömts till ungdomsvård, ungdomstjänst *eller ungdomsövervakning* i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en föreskrift vid ungdomsvård om att följa ett ungdomskontrakt eller enligt en dom på ungdomstjänst *eller ungdomsövervakning* får åklagaren i stället för att väcka talan enligt 32 kap. 4 § brottsbalken besluta att varning *ska* meddelas den unge, om detta bedöms vara en tillräcklig åtgärd.

Varning *ska* så snart det kan ske meddelas den unge vid ett personligt *möte*. Den unges vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge *ska* kallas till *mötet*, om det inte möter hinder eller annars finns särskilda skäl mot det. Även företrädare för socialtjänsten bör ges tillfälle att närvara. *Om frågan om varning gäller ungdomsövervakning bör i stället företrädare för Kriminalvården ges tillfälle att närvara*. Kan ett personligt *möte* inte komma till stånd, *ska* den unge underrättas skriftligen om beslutet.

Vid *mötet ska* åklagaren särskilt förklara innebörden av beslutet och klargöra vad följderna kan bli vid fortsatt misskötsamhet.

¹ Senaste lydelse 2006:894.

misskötsamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 17 och 18 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. fängelsestraff som har fallit bort enligt 35 kap. 8 eller 9 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 eller 21 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

5. slutna ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

6. ungdomsvård *eller överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall* gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. *överlämnande till rättspsykiatrisk vård* gallras tio år efter utskrivningen,

8. *ungdomstjänst* gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

6. ungdomsvård, *ungdomstjänst eller ungdomsövervakning* gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. *överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall* gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. *överlämnande till rättspsykiatrisk vård* gallras tio år efter utskrivningen,

¹ Senaste lydelse 2015:644.

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

12. beslut om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet, och

13. beslut om tillträdesförbud gallras fem år efter beslutet.

18 §

Om det före utgången av den tid som anges i 17 § har gjorts en ny anteckning enligt 3 eller 4 § beträffande samma person, *skall* ingen av uppgifterna gallras så länge någon av dem *skall* finnas kvar i registret. Detta *skall* dock inte gälla om den nya anteckningen avser penningböter.

En uppgift *skall* gallras senast tjugo år efter den dom eller det beslut som föranledde att uppgiften fördes in i registret. I fråga om uppgift som avses i 17 § 1 eller 7 gäller detta endast om de tidsfrister som anges där har gått ut.

Skall en uppgift som avses i 3 eller 4 § gallras enligt denna paragraf, *skall* även sådana uppgifter som har antecknats i anslutning till uppgiften gallras, om inte regeringen föreskriver annat.

Om det före utgången av den tid som anges i 17 § har gjorts en ny anteckning enligt 3 eller 4 § beträffande samma person, *ska* ingen av uppgifterna gallras så länge någon av dem *ska* finnas kvar i registret. Detta *ska* dock inte gälla om den nya anteckningen avser penningböter.

En uppgift *ska* gallras senast tjugo år efter den dom eller det beslut som föranledde att uppgiften fördes in i registret. I fråga om uppgift som avses i 17 § 1 eller 8 gäller detta endast om de tidsfrister som anges där har gått ut.

Ska en uppgift som avses i 3 eller 4 § gallras enligt denna paragraf, *ska* även sådana uppgifter som har antecknats i anslutning till uppgiften gallras, om inte regeringen föreskriver annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)¹

dels att nuvarande 35 kap. 10 b § ska betecknas 35 kap. 10 c §,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 23 kap. 6 a §, 26 kap. 9 b § och 35 kap. 10 b och 15 a §§, och närmast före 23 kap. 6 a § och 35 kap. 15 a § nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 35 kap. 15 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Enskilda personliga förhållanden”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

Sekretessbrytande bestämmelse

6 a §

Sekretessen enligt 2 § första stycket, i fråga om specialpedagogisk insats, eller 2 § andra stycket hindrar inte att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften behövs för att upprätta en verkställighetsplan enligt lagen (2020:000) om verkställighet av ungdomsövervakning och uppgiftslämnandet syftar till att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

Sådan sekretess som avses i första stycket hindrar inte heller att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften gäller något som omfattas av verkställighetsplanen.

26 kap.

9 b §

Sekretessen enligt 1 § hindrar inte att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften behövs för att upprätta en verkställighetsplan enligt lagen (2020:000) om verkställighet av

¹ Senaste lydelse av 35 kap. 10 b § 2018:1708.

ungdomsövervakning och uppgiftslämmandet syftar till att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

Sådan sekretess som avses i första stycket hindrar inte heller att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften gäller något som omfattas av verkställighetsplanen.

35 kap.

10 b §

Sekretessen enligt 1 § första stycket 1 hindrar inte att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften behövs för att upprätta en verkställighetsplan enligt lagen (2020:000) om verkställighet av ungdomsövervakning och uppgiftslämmandet syftar till att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

Sekretessbrytande bestämmelse

15 a §

Sekretessen enligt 15 § första stycket hindrar inte att uppgift om den vars dom på ungdomsövervakning verkställs enligt lagen (2020:000) om verkställighet av ungdomsövervakning lämnas av Kriminalvården till en enskild eller till en annan myndighet, om det behövs för att genomföra en verkställighetsplan enligt den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om någon döms till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant beslut är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om någon döms till böter eller ungdomstjänst och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Om någon döms till böter, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.